

Ochrana přírody na internetu

Jitka Hausenblasová

Ktématu ochrany přírody lze na internetu nalézt nepřeberné množství informací. Aktuální dění v této oblasti reflektují nejrůznější internetová média. Kromě běžných zpravodajských serverů, věnujících se problematice ochrany přírody a krajiny ojediněle a nárazově, existují internetové portály informující o ochraně životního prostředí obecně. Podobné portály systematicky zveřejňují zprávy z širokého spektra témat včetně ochrany přírody a krajiny.

Ekolist.cz (internetová verze stejnojmenného tištěného měsíčníku, www.ekolist.cz) a **Econnect zpravodajství** (www.econnect.cz) patří ve světě českého environmentálního zpravodajství a publicistiky k poměrně zavedeným portálům. Neobsahují zvláštní rubriku o ochraně přírody, nicméně do svého zpravodajství toto téma zařazují hojně a pravidelně.

Ekolist.cz se stal za dobu své existence jedním z nejnávštěvovanějších odborných portálů v oboru (průměrná návštěvnost je přibližně 2 700 uživatelů za den). Mezi jeho návštěvníky patří odborníci, podnikatelé, zaměstnanci státní správy či neziskového sektoru a studenti. Přináší informace o chráněných druzích, jejich výskytu a nových vědeckých poznatcích, o aktuálním dění v chráněných územích či o právě probíhajících kauzách. Zprávy lze vyhledávat na základě tematických kategorií nebo podle místa, kterého se daná zpráva týká, a to jak v jednotlivých českých krajích, tak i v rámci sousedních zemí, resp. kontinentů.

Econnect se zhruba 1 200 návštěvníky denně zveřejňuje kromě informací o životním prostředí obecně především zprávy o kauzách z oblasti ochrany přírody a informace o neziskových organizacích – jejich kampaních, akcích a o dalším dění v neziskovém sektoru. Zvláštní rubriky jsou věnovány kalendáři akcí pro veřejnost, názorům a komentářům, multimediálním článkům a dalším aktualitám, které spolu s příjemným a moderním designem činí z tohoto serveru čtenářsky i obsahově velice atraktivní médium.

Sekce Příroda na portálu **EnviWeb** (www.enviweb.cz) je určena výhradně problematice ochrany přírody. Ačkoliv jsou cílovou skupinou serveru odborníci (pracovníci státní správy a samosprávy, pracovníci firem poskytujících služby a výrobky pro ochranu životního prostředí, zástupci a členové odborných svazů, pořadatelé a účastníci odborných akcí, vydavatelé a čtenáři odborných publikací, pedagogové a studenti),

řada článků dobře poslouží i laickým návštěvníkům – především články o přírodě ve spojení s turistikou, nejčastěji ve formě tipů na výlet. Portál dále nabízí články o aktuálních kauzách, které přebírá i z jiných serverů, přehledy legislativy a pořádaných akcí, inzerci, www odkazy, adresář firem a státní správy a další užitečné informace. **EnviWeb** má spíše informační charakter, a tak funguje především jako databáze zdrojů informací o ochraně přírody. Denně jej navštíví v průměru 1 700 návštěvníků.

Projekt **EcoMonitor** (www.ecomonitor.cz) představuje denně aktualizovanou databázi článků z domácího denního tisku, periodických časopisů i internetových informačních serverů o životním prostředí včetně tiskových zpráv organizací, které se zabývají ochranou přírody. V databázi je možné vyhledávat fulltextově i pomocí kategorií, do kterých jsou ručně řazeny všechny texty. Kategorie se týkají hlavních témat, podle nichž si čtenář může vyhledat

lasti životního prostředí. Přináší zpravodajskou všehochuť z oblasti ekologie i úzce profilované články o ochraně přírody. Nabízí lexikon české přírody (informace o vybraných druzích rostlin a živočichů), odborný slovník přírodovědných pojmů, diskusní fórum, tipy na toulky přírodou i vtipy o zvířatech. Právě v hromadění faktů spočívá určitý problém tohoto serveru. Například zmiňovaný lexikon české přírody je neuspořádaný, a tím trochu postrádá smysl. Navíc kombinace velkého množství různorodých informací – odborných článků i textů určených k pobavení čtenáře – činí z tohoto serveru poněkud roztržitěné a nepřehledné médium, jehož potenciál by mohl spočívat právě v důslednějším zaměření na českou přírodu. Přes všechny uvedené výhrady si portál své čtenáře nejspíš našel, o čemž svědčí vysoká návštěvnost (přibližně 2 200 návštěvníků denně).

Otevřený portál o životním prostředí **Enviport** (www.enviport.cz) si klade za cíl zveřejňovat relevantní informace z oblasti životního prostředí a tuto oblast přiblížit i méně zasvěceným lidem. Obsahuje zvláštní zpravodajskou rubriku *Ochrana přírody a krajiny*, kde lze nalézt články, reportáže, dokumenty a různé akce z českých i zahraničních serverů i z jiných zdrojů. Nejčastěji se zde objevují články tematicky zaměřené na chráněné druhy rostlin i živočichů a chráněná území. Neomezuje se přitom pouze na území České republiky, přináší zprávy i z ochrany přírody ve světě. **Enviport** je uspořádán přehledně, návštěvník se v něm snadno a rychle orientuje, ale ve srovnání s ostatními podobně zaměřenými servery má poměrně malou návštěvnost (v průměru okolo 400 návštěvníků za den), což může být dáno i tím, že dosud nezískal žádnou dotační podporu a jeho provozovatel ani nemohl investovat finanční prostředky do reklamy.

Nespecializované zpravodajské servery informují o dění na poli ochrany přírody především v souvislosti s aktuálními poznatky či kauzami. Přinášejí zprávy o případech, kdy došlo ke střetu zájmů ochrany přírody se zájmy ekonomickými či politickými. Informují o konkrétních kauzách devastace přírodního prostředí. Kromě toho zveřejňují také informace o chráněných druzích živočichů i rostlin a o chráněných územích jak v České republice, tak ve světě. Autoři článků a zpráv kladou důraz na jedinečnost druhů či území, které jsou ohroženy právě v tuto chvíli, tady a teď, což je ostatně obecné hledisko, kterým se řídí výběr zpráv ve zpravodajství. Z běžných zpravodaj-

Především pro odborné pracovníky z ochrany přírody a krajiny je určen EnviWeb, který funguje především jako databáze zdrojů informací.

všechny články k tématu, které ho zajímá – např. krajina a chráněná území, lesy a lesnictví, voda, zvířata, rostliny a biodiverzita. Databáze je zpracována přehlednou formou a vyhledávání článků je velmi jednoduché. **EcoMonitor** nemá příliš vysokou návštěvnost (okolo 200 návštěvníků denně), nicméně je nutno zohlednit jeho specifické zaměření a cíl. Zaměřuje se zejména na nevládní ekologické organizace, studenty, státní správu, novináře a knihovny, ale využívají ho i některé komerční subjekty.

Server **Příroda.cz** (www.priroda.cz) má ambici stát se nezávislým informačním, komunikačním, vzdělávacím i zábavným centrem věnovaným především české přírodě. Navzdory úzce profilovanému názvu se věnuje celé ob-

ských serverů stojí za zmínku server **Aktuálně.cz** (<http://aktualne.centrum.cz/priroda>), který má jako jediný ze srovnatelných internetových zpravodajství zavedenu rubriku *Příroda*. Provozovatel serveru se stal mediálním partnerem projektu *Podpora návratu orla skalního do České republiky*.

Internetové zpravodajství na téma ochrany přírody spočívá především v šíření aktuálních informací z velkého množství různých zdrojů. Z podstaty zpravodajských serverů vyplývá, že se zaměřují na nové, nějakým způsobem šokující či konfliktní informace – vymírání chráněného druhu, spor ochránců přírody s investorem apod. Publicistika s názorem, hlubší analýzy či dlouhodobé sledování problémů ochrany přírody nejsou na poli internetového zpravodajství příliš rozšířené a přežívají jen díky existenci (zpravidla) dotovaných portálů.

Internetové informační zdroje státní ochrany přírody

Digitální registr Ústředního seznamu ochrany přírody a krajiny (DR ÚSOP), zpřístupněný na internetových stránkách <http://drusop.nature.cz>. Soustřeďuje se zde zřizovací a odborná dokumentace o zvláště chráněných územích, lokalitách Natury 2000 a o památných stromech na území České republiky. Tato elektronická databáze Agentury ochrany přírody a krajiny (AOPK) ČR archivuje a zpřístupňuje listinnou podobu zřizovací dokumentace objektů, dále odbornou dokumentaci vztahující se k dané lokalitě, jako jsou plány péče o zvláště chráněná území, inventarizační průzkumy, odborné zprávy a studie včetně další dokumentace k území, např. výjimky z ochranných

podmínek. Součástí internetové aplikace je i mapová prezentace prostorových dat a fotoarchiv. DR ÚSOP je určen zejména odbornými pracovníky.

Portál Informačního systému ochrany přírody (ISOP) – <http://portal.nature.cz> – je vytvářen AOPK ČR ve spolupráci s řadou orgánů ochrany přírody. Umožňuje shromažďovat, zpracovávat a spravovat data z různých oblastí činnosti AOPK ČR, např. ze sledování stavu biotopů a druhů, o výskytu chráněných druhů rostlin a živočichů, územní systém ekologické stability, informační systém k Úmluvě o biologické rozmanitosti. Významnou součástí ISOP je tvorba a správa datového skladu AOPK ČR včetně jeho aplikačních nadstaveb.

Veřejný mapový geoportál – <http://mapy.nature.cz> – poskytuje ucelenou nabídku mapových služeb v oblasti ochrany přírody, která se člení do několika mapových úloh: biodiverzita, listoklad, mapování biotopů, Natura 2000, ochrana přírody, přírodní poměry, správní členění a územně analytické podklady. Jednotlivé úlohy obsahují vždy soubor konkrétních informačních vrstev z dané oblasti. Založené mapové služby slouží k obecné informovanosti o datových zdrojích a agendách ochrany přírody v kompetenci AOPK ČR, jako referenční a tematické vrstvy v internetových aplikacích pro správu geografických dat ochrany přírody i v desktopových projektech a k poskytování dat ochrany přírody jiným subjektům.

Natura 2000 – AOPK ČR informuje na stránkách www.natura2000.cz o soustavě evropsky chráněných území Natura 2000 v České republice. Součástí stránek jsou aktuální informace o ptačích oblastech a evropsky významných lokalitách, dále úda-

je o procesu zařazování jednotlivých lokalit do evropského seznamu.

Další informace z oblasti ochrany přírody a krajiny lze nalézt na internetových stránkách:

- www.mzp.cz – Ministerstvo životního prostředí ČR
- www.chm.nature.cz – informační systém Úmluvy o biologické rozmanitosti
- www.zachraneprogramy.cz – stránky poskytující informace o připravovaných a realizovaných záchranných programech na území České republiky
- www.biomonitoring.cz – údaje o výsledcích sledování stavu biotopů a druhů v České republice
- www.vulhm.cz/docs/monitoring – poskytování informací o monitorování stavu lesa
- <http://geoportal.cenia.cz> – mapové služby Portálu veřejné správy
- www.nature.cz – AOPK ČR (včetně stránek správ chráněných krajinných oblastí)
- www.dotace.nature.cz – stránky o financování péče o přírodu a krajinu
- www.geology.cz – stránky České geologické služby, mj. s přehledem zajímavých geologických jevů v ČR
- www.cenia.cz – Cenia – Česká informační agentura životního prostředí
- www.casopis.ochranaprirody.cz – internetové stránky časopisu *Ochrana přírody*
- www.nature.cz/priroda – internetové stránky recenzovaného časopisu *Příroda*

Autorka pracuje v samostatném oddělení práce s veřejností, AOPK ČR Praha

30 let Českého svazu ochránců přírody

Jan Moravec

eský svaz ochránců přírody – největší nezisková organizace v České republice, zabývající se ochranou přírody a krajiny – slaví letos 30 let své činnosti.

Vznik organizace

Ustavující konference Českého svazu ochránců přírody se uskutečnila 11. září 1979. Že to bylo z vůle tehdejších mocenských struktur, není vzhledem k letopočtu velkým překvapením. Navždy však asi zůstane tajemstvím, proč se vlastně rozhodly tuto organizaci založit. Vzpomínky pamětníků se diametrálně rozcházejí a nalézt ně-

jaké písemné dokumenty se zatím nepodařilo. Jedním z často uváděných důvodů je snaha nějak podchytit, institucionalizovat a dostat pod kontrolu sílící zájem veřejnosti o otázky ochrany přírody a životního prostředí (koneckonců, je to doba, kdy na Západě začaly vznikat strany zelených), druhým pak snaha státní ochrany přírody aktivovat potenciální dobrovolníky, kteří by zajistili péči o stále rozsáhlejší síť zvláště chráněných území. Inspirací byla zjevně obdobná, v té době již deset let fungující organizace na Slovensku – Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny. Jisté je, že se skutečně podařilo trefit do nedostatečně

pokrytého prostoru v aktivitách společnosti (třebaže tou dobou ještě existovaly nezávislé TIS a již pět let i víceméně neformální – byť pod hlavičkou tehdejšího Socialistického svazu mládeže působící – hnutí Brontosaurus), o čemž svědčí tisíce lidí, kteří se do činnosti Svazu od počátku zapojili (v roce 1984 měl Svaz již téměř 24 000 členů sdružených v 768 základních organizacích) i vznik základních organizací mnohde předbíhající ustavení oficiálních struktur jen na základě doslechu, „že se něco chystá“ (například 1. ZO ČSOP v Praze zvolila svůj přípravný výbor již 5. dubna 1979! – a nebyla zdaleka jediná).

Záchranné stanice ČSOP nejen pomáhají zraněným volně žijícím živočichům k jejich návratu do přírody, ale slouží i jako střediska, kde se může veřejnost seznámit s problematikou ochrany zvířat.

Jak šel čas

Je zajímavé, že ČSOP vznikl mimo tehdejší Národní frontu – to nebylo nějaké „hrdinství“, jak by se snad mohlo z dnešního pohledu zdát, spíše diskriminace (horší přístup k finančním zdrojům, nemožnost zasahovat do komunální politiky či mít vlastní dětské oddíly apod.) a zjevný důkaz toho, že byt měla tehdejší moc organizaci „pod kontrolou“, příliš ochráncům přírody nevěřila. Určitě věděla proč. Zatímco vedení bylo plně nomenklaturních kádrů a fungování organizace bylo svázáno přísnými, často nesmyslnými, avšak pro svou dobu typickými omezeními (činnost základních organizací například nesměla překračovat hranice svého okresu a členy směli být pouze lidé, kteří měli v daném místě bydliště či pracoviště), na místní úrovni si ČSOP žilo svým vlastním životem (okresní výbory, které měly dohlížet na „ideovou čistotu“ činnosti místních organizací, sloužily podle vzpomínek pamětníků častěji jako „nárazník“ zachycující vlivy politické moci a umožňující základním organizacím relativně nerušenou činnost), takže nejpozději od poloviny 80. let se řada základních organizací stavěla do čela takových kauz, jako byly úložiště popílku u Chomutova, výstavba dopravní tepny přes Stromovku v Praze, výstavba autodromu v Podkomorských lesích u Brna, vysílač na Pálavě, výstavba nové boudy na Sněžce, dokončení Novomlýnských nádrží pod Pálavou či přehrada na Křivoklátsku. Tribunou těchto postojů se stal zejména pražský časopis *Nika*.

Po roce 1989 došlo k výraznému snížení počtu členů i místních organizací, když se ze Svazu odštěpily nejradikálnější ochranné skupiny (např. ZO ČSOP Bořena), z nichž

vznikly Děti Země či organizace se specifickým zaměřením (Pražský spolek ochránců zvířat, původně stejnojmenná ZO ČSOP), osamostatnily se skautské a woodcrafterské oddíly, které byly do té doby v ČSOP „schované“, řada lidí i celých skupin přešla do komerční sféry, odešli lidé, kteří měli členství ve Svazu „v náplni práce“ i tací, jimž se zdálo, že organizace již nemá v nových podmínkách žádnou perspektivu.

Ti, kteří zůstali, začali budovat Svaz takřkajíc znovu. Přestože bylo na čem stavět, bylo nutné najít si své místo ve společnosti s řadou zcela nových problémů (či minimálně s novým pohledem na problémy staré), zajistit nové zdroje financování, vyřešit řadu organizačních otázek i z toho plynoucích vnitřních sporů. Na přelomu let 1990/1991 navíc přestal z ekonomických důvodů vycházet svazový časopis *Naší přírodou*, takže se mohlo na několik let zdát, jako by se ČSOP ztratil. Aktivita se však nezastavily, naopak přibývala řada nových. Svaz se začal aktivně věnovat otázkám legislativy, stál při vzniku samostatného Ministerstva životního prostředí, začal navazovat nové kontakty se zahraničními organizacemi (mimo jiné byl v listopadu 1990 přijat za člena IUCN – Světového svazu ochrany přírody). Vedle tradiční praktické ochrany přírody a krajiny nabývala stále více na významu i ekologická výchova (ČSOP mimo jiné přebírá koordinaci celostátní soutěže *Zlatý list*, vyhlašuje *Ekologickou olympiádu pro středoškolské*, rozvíjí centra ekologické výchovy), hromadně jsou zakládány oddíly mladých ochránců přírody. Vznikají též nové odborné programy (*Alcedo*, *Vážky*, *Záchrana starých a krajových odrůd ovocných dřevin* apod.).

ČSOP dnes

Koncem 90. let se podařilo stabilizovat organizační strukturu i členskou základnu a zahájit několik nových, v současnosti stěžejních aktivit, takže do nového tisíciletí Svaz vstoupil jako sebevědomá organizace s řadou národních programů, jež nestojí na práci několika profesionálů, ale tisíců nadšenců, kteří jsou ochotni pro přírodu něco udělat ve svém volném čase (dobrovolníků v tom nejčistším slova smyslu, byť dnešní legislativa jim tento „titul“ upírá). Jako skutečně nevládní organizace, která dokáže být kolegům ze státní ochrany přírody oporou i aktivním oponentem.

Těžiště činnosti i nadále zůstává v systematické, byť často na první pohled nenápadné pomoci přírodě „kolem nás“ a v ekologické výchově, pokud možno „v terénu“. Nejvíce jsou veřejností oceňovány programy *Místo pro přírodu* (ochrana přírodního a kulturního dědictví prostřednictvím vlastnictví či dlouhodobé, na právním základě postavené spolupráce s vlastníkem – tzv. pozemkové spolky), *Národní síť záchranných stanic* (unikátní projekt zajišťující na území celé republiky pomoc zraněným volně žijícím živočichům a zároveň působící osvětově s cílem minimalizovat příčiny podobných zranění) či oddíly Mladých ochránců přírody (ČSOP díky nim patří vedle Junáka, Pionýra a Asociace Turistických oddílů mládeže k největším „dětským“ organizacím v ČR). ČSOP pořádá dvě úspěšné veřejné sbírky – *Místo pro přírodu*, jejímž cílem jsou výkupy ohrožených přírodně zajímavých lokalit, a *Zvíře v nouzi*, získávající finanční prostředky na činnost záchranných stanic. Od roku 2001 vydává časopis *Krásy našeho domova*, který nejen členům, ale i řadě dalších zájemců přináší množství informací o nestátní ochraně přírody u nás a zejména inspiraci pro vlastní činnost. Pořádá řadu odborných i společenských akcí, z nichž za zvláštní zmínku stojí zejména pravidelná jarní setkání „pozemkových spolků“ a podzimní setkání „členů a přátel“, která – vždy na nějakém jiném zajímavém místě naší republiky – jsou kombinací přátelského „potkávání se“ s odbornými semináři, školeními, diskusemi, exkurzemi seznamujícími účastníky přímo na místě s činností místních organizací.

Není možné na tomto místě podrobně vypsat vše – ani třicetiletou historii, ani současnost Českého svazu ochránců přírody. Nezbývá tedy, než zájemce odkázat na webové stránky www.csop.cz, na tiskoviny vydávané Svazem či na pracovníky kanceláře ČSOP v Domě ochránců přírody v Praze–Michli nebo některého z Infocenter ČSOP, kde dostanou podrobnější informace o jednotlivých aktivitách Svazu i o možnostech spolupráce.

*Snímky J. Moravec
Autor působí jako pracovník
Českého svazu ochránců přírody*